

dr. Jásper András

A tanulóval szemben indítható fegyelmi eljárás főbb szabályainak összefoglalása

Törvényi háttér

A tanulóval szemben indított fegyelmi eljárást szabályozó legfontosabb jogszabályok.

- A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény (a továbbiakban: Ktv.) külön fejezetben tárgyalja a gyermek, tanuló kötelességének teljesítését, de a törvény más részeiben is tartalmaz az eljárás szempontjából fontos rendelkezéseket.
- A 11/1994. MKM-rendelet (a továbbiakban: rendelet) kiegészíti a Ktv. rendelkezéseit. A rendelet hatályos 5. számú, A fegyelmi eljárás szabályai című melléklete kiemelt fontosságú, mivel ez összegyűjtve tartalmazza az eljárás számos fontos – de nem valamennyi – szabályát.
- A fegyelmi eljárás azon kérdéseit amelyeket a fenti jogszabályok nem szabályoznak, a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény állapítja meg.

A fegyelmi eljárás célja

A fegyelmi eljárás célja egyrészt az, hogy az iskola feladataihoz szükséges rend fenntartása érdekében a tantestület hatásköre és illetékessége keretei között jogszabályok alapján kivizsgálja, azokat az eseteket, ahol alapos gyanú szerint a diákok vétkesen és súlyosan megszegték kötelezettségüket, és ha a gyanú bizonyítást nyert, indokolt esetben szankcionálja.

Az eljárás másik célja, hogy a diákot és társait meggyőzze arról, hogy a kötelességek elmulasztásának és mások jogai megsértésének elkerülhetetlen következménye a felelőségre vonás, és ezáltal megelőzze a további kötelezettségszegéseket.

Első lépések

Ha felmerül az alapos gyanúja annak, hogy a tanuló kötelességét vétkesen és súlyosan megszegte, a Ktv. 76. § (1) bekezdése szerint fegyelmi eljárást lehet indítani. A vétség súlyosságára tekintettel a tantestület általában mérlegelheti, hogy megindítja-e az eljárást.

A gyermek érdekében nincs helye mérlegelésnek, ha az eljárás megindítását a tanuló vagy a szülő kezdeményezi, mert ez esetben a fegyelmi eljárást le kell folytatni.¹

A fegyelmi eljárás megindításáról a tanuló terhére rótt kötelességszegés megjelölésével a tanulót és a kiskorú tanuló szülőjét, továbbá a gyakorlati képzés során elkövetett fegyelmi vétség esetén a gyakorlati képzés szervezőjét írásban értesíteni kell.

¹ Ktv. 76. § (7)

Meghallgatás

A fegyelmi eljárás legkevésbé szabályozott része a fegyelmi meghallgatás. Ennek célja, hogy kiderüljön van-e vita a tényállásról. Ha a tényállás minden érdekelt fél számára egyértelmű, akkor az eljárás során fegyelmi tárgyalás nélkül is meghozható a fegyelmi határozat.

Fegyelmi tárgyalás

Ha a diák vitatja a terhére rótt kötelességszegést, kötelező fegyelmi tárgyalást tartani. Akkor is kötelező tárgyalást tartani, ha a tényállás tisztázása ezt indokolja.

A fegyelmi tárgyalás célja a vitatott tényállás megnyugtató tisztázása.

Ha fegyelmi tárgyalásra kerül sor, arra meg kell hívni a tanulót, a szülőt, a gyakorlati képzés során elkövetett fegyelmi vétség esetén a gyakorlati képzés szervezőjét, valamint ha a diák tanulószerveződést kötött, a területi gazdasági kamarát. Az iskolai, illetve kollégiumi diákönkormányzatot is célszerű meghívni, mivel a fegyelmi ügyekben véleményezési jog illeti meg.

A tárgyalás részletes szabályait a rendelet 5. számú melléklete tartalmazza.

A fegyelmi tárgyalás menete

1. A tárgyalás elején a tanulót figyelmeztetni kell a jogaira.
2. Ismertetni kell a diák terhére rótt kötelességszegést.
3. Be kell mutatni a rendelkezésre álló bizonyítékokat.
4. Lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a tanuló, a szülő és a képviselőjük, továbbá a gazdálkodó szervezetet érintő kérdésekben a gazdálkodó szervezet képviselője az ügyre vonatkozó iratokat megtekinthesse, abba az eljárás során betekinthesse, az abban foglaltakról véleményt nyilváníthasson és bizonyítási indítvánnyal élhessen (ez a jog a fegyelmi eljárás egész menete alatt megilleti őket).
5. Meg kell hallgatni az intézményi diákönkormányzat véleményét a konkrét ügyről. (A diákönkormányzat véleményét legkésőbb a döntéshozatal előtt be kell szerezni.²)
6. Fegyelmi határozathozatal.
7. A fegyelmi határozat szóbeli kihirdetése. A kihirdetéskor ismertetni kell a határozat rendelkező részét és a rövid indokolást. Ha az ügy jellege megkívánja, a határozat szóbeli kihirdetését az elsőfokú fegyelmi jogkör gyakorlója legfeljebb egy héttel elhalaszthatja.

A fegyelmi eljárást – lehetőleg a megindítástól számított harminc napon belül – egy tárgyaláson be kell fejezni. A tárgyalásról és a bizonyítási eljárásról jegyzőkönyvet kell készíteni.

A fegyelmi jogkör gyakorlója köteles a határozathozatalhoz szükséges tényállást tisztázni. Törekedni kell minden olyan körülmény feltárására, amely a kötelességszegés elbírálásánál, a fegyelmi büntetés meghozatalánál a tanuló ellen, illetve a tanuló mellett szól. Ha ehhez a rendelkezésre álló adatok nem elegendők, hivatalból vagy a tanuló, a szülő és a képviselőjük, továbbá a gazdálkodó szervezetet kérelmére bizonyítási eljárást folytat le.

² Ktv. 76. § (6)

Fegyelmi büntetés

A köteleességek súlyos és vétkes megszegéséért különböző – törvényben meghatározott – fegyelmi büntetéseket lehet kiszabni az iskolában és a kollégiumban, attól függően, hogy a vétséget hol követte el a diák. Fontos kiemelni, hogy fegyelmi büntetésként csak a törvényben rögzített büntetések szabhatók ki.

Az iskolában kiszabható fegyelmi büntetések:³

- a) megrovás;
- b) szigorú megrovás;
- c) meghatározott kedvezmények, juttatások csökkentése, illetőleg megvonása;
- d) áthelyezés másik osztályba, tanulócsoportba vagy iskolába;
- e) eltiltás az adott iskolában a tanév folytatásától;
- f) kizárás az iskolából.

A kollégium tagja ellen a kollégium rendjének megsértéséért kiszabható fegyelmi büntetések:⁴

- a) megrovás;
- b) szigorú megrovás;
- c) kizárás.

A fegyelmi büntetések kiszabásának speciális szabályai.⁵

- A tanköteles tanulók esetén elsőrendű érdek, hogy teljesítsék tankötelezettségüket, ezért tanköteles tanulóval szemben az „eltiltás az adott iskolában a tanév folytatásától” és a „kizárás az iskolából” fegyelmi büntetés nem alkalmazható.
- Az „áthelyezés másik osztályba, tanulócsoportba vagy iskolába” fegyelmi büntetés tanköteles tanulóval szemben csak akkor alkalmazható, ha az iskola igazgatója a tanuló átvételéről egy másik iskola igazgatójával megállapodott.
- A „meghatározott kedvezmények, juttatások csökkentése, illetőleg megvonása” fegyelmi büntetés szociális kedvezményekre és juttatásokra nem vonatkoztatható.

A fegyelmi határozat meghozatalakor a következő elvek figyelembevételével kell dönteni.

- **Törvényesség követelménye.** A közoktatási intézményben fegyelmi büntetést kizárólag a jogszabályokban előírt szigorú eljárási rend betartásával, a jogszabályokban, illetve jogszabály felhatalmazása alapján a házirendben megállapított köteleesség súlyos és vétkes megszegéséért lehet kiszabni.
- **Személyes felelősség elve.** A kötelezettségszegés tényét személyre szólóan kell bizonyítani, mert fegyelmi büntetést egy bizonyos diák valamely bizonyított köteleességszegéséért lehet adni. A „kollektív felelősségre vonás” nem jogszerű. Ha a diákok a jogsértést csoportosan követik el, akkor az eljárás során a csoport tagjainak felelősségét személyenként kell bizonyítani.
- **Az ártatlanság vélelme.** Senkit sem lehet bűnösnek tekinteni mindaddig, amíg a fegyelmi felelősségét jogerősen meg nem állapították.

³ Ktv. 76. § (2)

⁴ Ktv. 76. § (5)

⁵ Ktv. 76. § (3)

- **Bizonyítottság követelménye.** Ez a követelmény az ártatlanság vélelméből következő kívánalom. Ez az elv valójában két kívánalmat foglal magában: egyrészt azt, hogy mindig a vádló kötelessége bizonyítani állítása valóságát, másrészt a bizonyítás során vitathatatlanra kell tenni azt, hogy a kötelességszegést az ezzel vádolt diák követte el, és azt más nem követhette el.
- A döntés során figyelembe kell venni a tanuló életkorát, értelmi fejlettségét, az elkövetett cselekmény súlyát.
- A tanulóval szemben ugyanazért a kötelességszegésért csak egy fegyelmi büntetés állapítható meg.⁶
- Törekedni kell a fokozatosság elvének betartására.

Jogorvoslat

A tanuló alapjogai közé tartozik, hogy jogainak megsértése esetén az őt ért sérelem orvoslást nyerjen.⁷ A jogorvoslat érdekében az elsőfokú fegyelmi határozat ellen a tanuló, kiskorú tanuló esetén a szülő nyújthat be eljárást megindító kérelmet. Az eljárás megindító kérelmet a határozat kézhezvételétől számított tizenöt napon belül kell az elsőfokú fegyelmi jogkör gyakorlójához benyújtani.

Az eljárást megindító kérelemnek a Ktv. szerint két formája van:

- Az első esetben az eljárást megindító kérelmet egyéni érdeksérelemre hivatkozással nyújtják be. Ez a **felülbírálati kérelem**. Ilyen kérelem beadására általában akkor kerül sor, ha a diák, illetve a kiskorú tanuló szülője a felelősségre vonás jogszerűségét nem vitatja, de túl súlyosnak ítéli meg a kiszabott büntetést.
- Az eljárást megindító kérelem másik formája a **törvényességi kérelem**. Az ilyen kérelmet jogszabálysértésre hivatkozással nyújtják be, tehát akkor van helye, ha a diák, illetve a kiskorú tanuló szülője szerint az eljárás során jogszabálysértés történt.

A diáknak és a szülőnek joga van ahhoz, hogy az eljárást megindító kérelemben az ügy szempontjából releváns új tényeket és bizonyítékokat is felhozzanak.

A másodfokú fegyelmi jogkör gyakorlója az intézmény fenntartója. A fenntartó az elsőfokú döntést helyben hagyja, megváltoztatja, illetve az intézményt új eljárás lefolytatására kötelezheti.

Jogorvoslat a másodfokú döntés ellen.

Ha a tanuló és/vagy a szülő nem tudja elfogadni a másodfokú döntést, jogszabálysértésre hivatkozással a megadott határidőn belül a döntés bírósági felülvizsgálatát lehet kérni.

⁶ Ktv. 76. § (8)

⁷ Ktv. 11. § (1) l)

A fegyelmi eljárással kapcsolatban leggyakrabban felmerült kérdések

- Ki dönti el, hogy a diák cselekménye súlyos kötelezettségszegés-e?
Ezt a döntést a fegyelmi jogkör gyakorlója, a tantestület dönti el. Elképzelhető, hogy az a cselekmény, ami az egyik iskolában nem minősül súlyosnak, egy másik iskolában igen, és mint ilyen, megalapozza a fegyelmi büntetés kiszabását.
- Ha egy diák megsérti a pedagógus emberi méltóságát, a tantestület tagjaként részt vehet-e a fegyelmi büntetés kiszabásában?
Nem. Ilyen esetben a pedagógussal szemben összeférhetetlenség áll fenn. A fegyelmi eljárásban az a pedagógus, akinek az emberi méltóságát a diák megsértette, tanúként vehet részt az eljárásban.
- Kell-e fegyelmi bizottságot alakítani?
Nem. A fegyelmi jogkör gyakorlója a tantestület egésze. Ha a tantestület úgy látja jónak, a fegyelmi jogkört átruházhatja a tagjaiból álló fegyelmi bizottságra.
- A diákot akár ügyvéd is képviselheti a fegyelmi eljárásban. Az iskola igénybe vehet jogi segítséget?
Igen. A jogszabály szerint a fegyelmi tárgyalást a tantestület által megbízott személy vezeti, aki akár jogász is lehet. Annak sincs akadálya, hogy az eljárás egyéb részeiben a jogász tanácsadóként közreműködjön.
- Mit jelent az, hogy a fegyelmi eljárás során be kell szerezni a diákönkormányzat véleményét?
Ez azt jelenti, hogy a fegyelmi döntés meghozatala előtt meg kell kérdezni a diákönkormányzatot, mit gondol a konkrét ügyről. Ha a diákönkormányzat válaszol a kérdésre, akkor a választ a fegyelmi jogkör gyakorlója köteles megismerni, azonban a DÖK véleményétől eltérő döntést is hozhat.